

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра філософії

Дипломна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: «**Місце майбутнього у самоописі людських спільнот (у контексті творчості Дж. Мартина)**»

«The place of future in the self-description of human communities (in the context of creativity of G. Martin)»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 033 Філософія
Осипенкова Ірина Ігорівна

Керівник д.філос.н., проф.
Довгополова О.А. _____

Рецензент к.філос.н., доц.
Райхерт К.В. _____

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 4 від 07.12. 2020 р.

Завідувач кафедри

_____ Голубович І.В.

(підпис) (прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ЕК № 5

протокол № __ від _____ 2020 р.

Оцінка _____/_____/_____

Голова ЕК

_____ Голубович І.В.

(підпис) (прізвище, ініціали)

Одеса – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I ФІЛОСОФСЬКО - ІСТОРИЧНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО МАЙБУТНЄ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1 Філософсько-історичне уявлення про майбутнє в контексті Джорджа Мартіна.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. «Криза майбутнього» у працях Алейди Ассман.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Антропологічна криза людства в футуристичній літературі	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до першого розділу.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ II	Ошибка! Закладка не определена.
ПРОБЛЕМАТИКА ФІЛОСОФІЇ МАЙБУТНЬОГО В СУЧАСНОМУ ПОСТМОДЕРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Філософія майбутнього Р. Рорті. Інструменти сучасної філософії	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Особливості «філософії постмодернізму», та його вплив на суспільне життя.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до другого розділу	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	7
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	10

ВСТУП

Актуальність даного дослідження, виявляється в першу чергу тими культурно-соціологічними процесами, що відбуваються у нашому світі. Зростаючий попит на філософію майбутнього, призводить до все більш нових нашарувань у суспільному просторі.

Метою дипломної роботи, є детальний аналіз та всебічний огляд стану людського суспільства та визначення місця майбутнього, у філософсько - соціологічному просторі.

Завданнями нашої роботи є:

- Аналіз майбутнього у творчості Дж. Мартіна
- Огляд концепцій «Кризи майбутнього» А.Ассман та «філософії майбутнього» Р.Рорті.
- Визначити основні інструменти сучасної філософії
- Детально розглянути антропологічну кризу у футуристичній літературі та визначити її актуальність.
- Охарактеризувати основні постулати суспільства постмодерну.

Об'єктом дипломної роботи, є сучасне, людське суспільство, що перебуває у стадії постмодерну. Тоді як **предметом**, є філософія майбутнього, та її місце в самоописі людства.

У дослідженні, були використанні наступні **методи**: метод аналогії, задля кращого розкриття проблеми; метод порівняльного аналізу, задля того, щоб зіставити характеристики і властивості декількох предметів, попутно виявляючи їх подібності та відмінності; метод аналізу літератури, що дозволить зробити висновки про ступінь вивченості різних аспектів, за якими є, величезний список наукових праць, а є ті, що лише на стадії вивчення.

Джерельна та літературна база нашого дослідження, включає в собі достатньо кваліфікованих праць, що допоможуть у дослідженні зазначених питань. Проблематикою даної дипломної роботи, займались такі вчені, як :

В.В.Коньков «Критерії прогресу в різних концепціях філософії історії» , Г.С.Розенберг «Екологія «в законі»» , Т.В.Панфілова «Проблема історичної закономірності», Алейда Ассман «Нове невдоволення меморіальною культурою», Р.Рорті «Філософія і дзеркало природи» та ін.

Слід зауважити, що джерельна база є наповненою та гнучкою, що дозволяє дослідникові, якомога краще та всебічніше, поглянути на поставлену проблему.

Аналіз використаної літератури. У зазначеній проблематиці, наявна достатньо вичерпна та кваліфікована література, котра дозволяє досліднику поглянути на проблемне поле та оцінити різні точки зору. Говорячи більш детально, варто почати аналіз з робіт А.Ассман – це видатний культурознавець та філософ, праці якої, представленні у нашій дипломній роботі. Виділити варто декілька, а саме: «Довга тінь минулого: Меморіальна культура та історична політика», котра була опублікована у 2014 році. Новий виток сучасності та рефлексуючі процеси народів Європи та Америки, спонукають до детального споглядання тієї «кризи майбутнього», про яку говорить автор. Варто зазначити ще декілька її робіт, що яскраво відображаються на загально-науковому фоні. Це «Нове невдоволення меморіальною культурою», та «Розпався зв'язок часу? Взліт та падіння темпорального режиму в модерні. Минуле як інновація: Модерн і винахідники прогресу».

Велику увагу, варто приділити працям по філософії постмодерну, що являють собою, своєрідний скомпонований збірник з праць, що написані в доволі схожому одному для одного стилі. Тут звісно французькі дослідники, випередили усіх інших та посіли почесне перше місце, серед науковців – постмодерністів. До прикладу: праця Ж.Бодріяра «Символічний обмін и смерть», переосмислює поняття та важливість, такого терміну як мова. Написана в дусі повної зневіри та здорового скептицизму. Схожою працею, написаною в тому ж дусі, є книга у співавторстві Ж.Деллеза та Ф.Гваттарі, «Тисяча плато. Капіталізм и шизофренія». У цих працях йдеться мова про

переосмислення, повне і тотальне, всього світу, усіх його компонентних складових тощо.

Питанню суспільного життя, та зокрема медіа, наповнені праці Г.М. Макклуюена «Розуміння Медіа: Зовнішні розширення людини»; С. Е. Юркова «Постмодернізм: наближення до антисвіту». За допомогою, якісно написаної літератури, з цікавістю та всебічністю розглядаєш феномен Джордж Мартіна у «постсвіті», та його вдалий захід у медіа.

Сучасна теорія «філософії майбутнього», знаходить своє відображення у книзі «Філософія та дзеркало природи», Р.Рорті. Дослідник, з притаманним йому нігілістичним поглядом на світ, роздумовує про роль та місце філософії майбутнього, в сучасному, постмодерністському вимірі.

Важливим представником філософського співтовариства, праці якого представлені у дипломній роботі, є О.Г. Дугін, зокрема праця «Постфілософія: три парадигми в історії філософської думки». Він являє собою той вид дослідника, котрий досліджує тему глибинно та всебічно. Більш детального аналізу постмодерну, важко знайти, адже автор займається проблематикою вже більше 30-ти років.

Значною представляється традиція розгляду сюжету фентезі як різновиду ініціації у роботах таких науковців: С.Л. Кошелев, Р.І. Кабаков, С.Н. Аразуманян.

Вартими уваги, є дослідники зі сфери постмодерної філософії, праці яких, хоч не являють собою всебічний аналіз з конкретикою, та все ж їх здобутки, будуть цінними у дипломній роботі. Гобозов Іван Аршакович «Криза сучасної епохи і філософія постмодернізму // Філософія і суспільство»; Перов Ю.В. «Метафізична ситуація і історія», та ін.

Іноземні видання, є не менш цікавими та, як мені здається, більш структурованими та зрозумілими, це такі роботи як : Rorty R. «Moral Universalism and Economic Triage» ; Richard Rorty «Philosophy and the Future»;

Harvey, David « The Condition of Postmodernity: An Inquiry into the Origins of Cultural Change» , та ін.

Загалом, у нашому розпорядженні достатня кількість, гарно написаних, лаконічних та грамотно поставлених текстів. Вітчизняна наука, хоч і приділяє цьому небагато уваги, однак дослідники К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін, мають чималу вагу та значенні у дослідженні дано проблематики. Найбільше у нас джерел, саме російською мовою. Там, ще на самому початку 20-го ст. дослідниками сама підіймалась проблема, як постмодерну, так і літературного футуризму. Доповнюють нашу групу – іноземні джерела. Французькі та американські фахівці – справжні профі у своїх галузях і їхні роботи – лише підтвердження вищесказаного. До прикладу, це такі відомі філософи та публіцисти, як : Ж.Деріда, М.Фуко, Ф.Фукуяма, У.Еко, Т.Адорно та ін..

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел та літератури.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження, ми дійшли наступних висновків:

- Дж. Мартін затребуваний і цікавий сучасному читачеві, що, на наш погляд, обумовлено багато в чому саме тим, що він органічно «вписує» художній текст в загальний інформаційний потік і дозволяє читачеві грати в процесі читання.
- Гіпотеза дослідження полягає в тому, що Дж. Мартін зміг адаптуватися до нової медійної ситуації, в якій опинився і письменник, і читач. Тобто його успіх частково пов'язаний з адаптацією до нового «медіапростору».
- На початку 20-го століття, письменники фантасти стали головним актором на світовій арені. Рефлексує та повоєнний світ, деморалізована Америка після Великої депресії та екзистенціальна криза, що заповнила земний шар, потребували у настановах, уроках минулого та відповідям, яким світ буде потім, в недалекому майбутньому. Що буде з людиною, а головне – зі світом?
- Дослідуючи праці Джорджа Мартіна та власне його феномен, можна припустити, що він ідеально вписався в існуючий світовий дискурс, що наповнений медіа та цікавістю до пост людини.
- Джордж Мартін, і це прослідковується завжди закономірно, черпає ідеї та авторський стиль і більш ранніх письменників - фантастів. Його схожість з Дж. Толкіном проявляється у схожості світів, героях та архетипам, яким вони відповідають, ну і звісно футуристичною повісткою, з якою вони заявляються до читача.
- Алейда Ассман, є важливим та потрібним для нас вченим, в ході нашого дослідження, ми неодноразово звертались до її праць та надбань.
- Картина світу, яку малює нам Алейда Ассман, дуже схожа з позиціями письменників - фантастів. Характерна антропологічна криза та майбутнє світу в філософсько-соціальному дискурсі.

- Письменники – фантасти, як ніхто інший здатні передбачувати майбутнє. Варто лише згадати Рея Бредбері, Герберта Уелса або ж Айзека Азімова. Однак письменником, що поставив світові кардинально нові питання, став Філіп К.Дік.
- З відмовою від релігійної, гуманітарного трактування, проблема сутності людини виходить сьогодні на перший план, і її невирішеність може загрожувати самому існуванню людської цивілізації, і вже тим більше - існуванню людської духовності, його культури. Саме це і слід вважати сьогодні суттю антропологічної кризи.
- У стані постмодерну, питань до людини, стає все більше. Ми на порозі нової технічної революції і зараз як ніколи, важливим аспектом є поняття людини та її антропологічної складової.
- Майбутнє стало в науковій фантастиці вже предметом безпосередньо зображення, а не тільки присутності у вигляді ідеальних устремлінь або, навпаки, тривожних застережень як у звичайній реалістичній літературі.
- Координатою майбутнього, яке виступає як цілісний образ світу, а не просто ідея про майбутнє, наукова фантастика доповнила зображення а художній літературі сьогодення і минулого: тобто внесла в художню літературу, розглянуту як ціле якої їй так бракувало третю грань художнього часу, за словами М.Горького, третю художню дійсність.
- Так як сучасна фантастика стикається з науковим прогнозуванням, а це останнє спирається на найрізноманітніші галузі знання (аж до природних і точних наук), то літературознавство в цій сфері вимагає комплексного підходу на стику наук і, отже, отримує нові можливості. Вивчення науково-фантастичної літератури, як ми бачили, включає не тільки матеріал, але і принципи, і висновки, традиційно далекі від літературознавства.
- Сьогодні, коли література, мистецтво в цілому не може не заглядати в завтрашній день, бо майбутнє з небувалою швидкістю набігає в

сьогоднішню буденність, проєктивна здатність наукової фантастики розширює творчі можливості художнього реалізму.

- Саме широка популярність науково-фантастичної літератури привернула до неї серйозну дослідницьку увагу. У наш час цей "жанр" - на самому передньому краї ідеологічної боротьби. У прогнозах майбутнього, в алегоричній перекличці фантастичних картин з реальною дійсністю гранично оголюються оцінки суперечливого впливу науково-технічного і соціального прогресу на особистість і суспільство.
- Філософія майбутнього неодмінно повинна бути нігілістичною - такий висновок випливає з міркувань Рорті про основне питання філософії. І хоча сам Рорті не використовує термін «нігілізм» для характеристики своєї доктрини, це не змінює суті справи: всі його висновки прямо або побічно апелюють до проблеми ніщо як до найбільш актуальної і фундаментальної проблеми сучасної думки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ассман А. Новое недовольство мемориальной культурой / Пер. с нем. Бориса Хлебникова. М.: Новое литературное обозрение, 2016. 232 с. ISBN 978-5-4448-0516-9
2. Ассман А. Длинная тень прошлого: Мемориальная культура и историческая политика / Пер. с нем. Бориса Хлебникова. М.: Новое литературное обозрение, 2014.
3. Ассман А. Распалась связь времен? Взлет и падение темпорального режима Модерна. Прошлое как инновация: Модерн и изобретатели прогресса. 212 с.
4. Аристотель. Политика. Афинская полития. М.: Мысль, 1997. уч.-изд. л. 30,61;
5. Алейник Р. М. Образ человека во французской постмодернистской литературе // Спектр антропологических учений. — М.: ИФ РАН, 2006.
6. Бескова И.А., Князева Е.Н., Бескова Д.А. Природа и образы телесности. М.: Прогресс-Традиция, 2011. 456.
7. Бражниковы И. и Я. Православие и постмодерн: иллюзии и перспективы. – URL: <http://www.pravaia.ru/look/10436>.
8. Бизеев А. Ю. Переход и переходность в культуре постмодерна. Философствование постмодернизма и современная культура // Электронный журнал «Знание. Понимание. Умение». — 2009. — № 4 – Культурология
9. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Пер. с фр. и предисл. С. Н. Зенкина — М.: Добросвет, Издательство «КДУ», 2011. — 392 с. — ISBN 978-5-98227-783-1.
10. Волков В. Н. Постмодерн и его интерпретации. // Контекст и рефлексия: философия о мире и человеке. 2013. № 5-6. С. 72—97.

11. Волков В. Н. В мире текучего модерна. — LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. — ISBN 978-3-659-50665-9
12. Волков В. Н. Знание, образование и университеты в мире постмодерна. // Никоновские чтения. Сборник научных статей. В 2 тт. Т. 1. Чебоксары: Чувашский гос. пед. ун-т, 2016. С. 52—64.
13. Волков В. Н. Постмодерн: недоверие к метанарративам. // Культурное наследие России. 2015. № 2. С.3—11.
14. Волков В. Н. Постмодернистская этика и эстетика: отказ от ценностно-нормативного. // Контекст и рефлексия: философия о мире и человеке. 2014. № 3. С. 9—34.
15. Винтерле И.Д. Современное фэнтези как мультижанровое явление // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2011. № 6 (2). С. 93–96.
16. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат / Л. Витгенштейн // Витгенштейн Л. Философские исследования. Ч. 1 ; пер. с нем. – М. : Гнозис, 1994. – С. 1–74 ст.3
17. Винтерле И.Д. Мультимедийность жанра фэнтези как проявление принципа незавершенности // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2014. № 2 (3). С. 25–26
18. Василенко И.А. Альтернативные концепции прогресса ВЕСТНИК РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК, 1998, том 68, № 4, с. 291-305
19. Винтерле И.Д. Роль кинематографа в развитии современной литературы фэнтези // Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. 2010. № 4 (2).
20. Галиев С.С. Классификация жанра фэнтези. Произведения Дж.Р.Р. Толкина // Андреевские Чтения. Литература XX века: итоги и перспективы изучения. М., 2010. С. 241–243.
21. Гобозов Иван Аршакович Кризис современной эпохи и философия постмодернизма // Философия и общество. 2000. №2 (19). URL:

- <https://cyberleninka.ru/article/n/krizis-sovremennoy-epohi-i-filosofiya-postmodernizma> (дата обращения: 04.12.2020).
22. Гартман Д. Постмодернизм или логика культуры постфордизма? // Постфордизм: концепции, институты, практики / под ред. М. С. Ильченко, В. С. Мартьянова. — М.: Политическая энциклопедия, 2015.
 23. Дугин А. Г. Постфилософия: три парадигмы в истории философской мысли. — М.: «Евразийское Движение», 2009. — 744 с. — (Новый Университет).
 24. Дугин А. Г. Поп-культура и знаки времени. — М.: Амфора, 2005. — 496 с. — ISBN 5-94278-903-7;
 25. Дугин А. Г. Геополитика постмодерна. — М.: Амфора, 2007. — 384 с. — ISBN 978-5-367-00616-2;
 26. Дугин А. Г. В поисках тёмного Логоса. — М., 2012. — 516 с. — ISBN 978-5-8291-1426-8;
 27. Дугин А. Г. Мартин Хайдеггер. Последний бог. — М.: Академический проект, 2014. — 846 с. — ISBN 978-5-8291-1636-1.
 28. Делёз Ж., Гваттари Ф. Тысяча плато. Капитализм и шизофрения / Пер. с фр. и послесл. Я. И. Свирского, науч. ред. В. Ю. Кузнецов — Екатеринбург: У-Фактория; М.: Астрель, 2010. — 895 с. — ISBN 978-5-9757-0526-6, ISBN 978-5-271-27869-3.
 29. Кочесоков Р.Б. "Идеальное государство" Платона [Электронный ресурс] URL: <https://kbsu.ru/idealnoe-gosudarstvo-platona/>
 30. Краснощеков Г.П., Розенберг Г.С. Экология «в законе» (теоретические конструкции современной экологии в цитатах и афоризмах.). - Тольятти: ИЭВБ РАН, 2002. - 248 с
 31. Козловски П. Культура постмодерна. Общественно-культурные последствия технического развития: Пер. с нем. М., 1997., 312с.
 32. Киркегор С. Страх и трепет/ Пер. с дат. М.: Республика, 1993. 383с.

33. Капица С., Курдюмов С., Малинецкий Г. Синергетика и прогнозы будущего. М.: Наука, 1997.-285с.
34. Камю А. Записные книжки. М.: Вагриус, 2000. - 206с.
35. Камю А. Бунтующий человек: Философия. Политика. Искусство. -М: Политиздат, 1990. -414с.
36. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде//Сумерки богов. М., 1990.
37. Кант И. Критика способности суждения.- М.: Наука, 2001. 267с.
38. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог и роман. Разрушение поэтики. К семиологии парадигм//Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму. М.: Прогресс, 2000. - 536с.
39. Курицын Вяч. Русский литературный постмодернизм. М.: ОГИ, 2001.- 288с.
40. Лиотар, Ж. Ф. Состояние постмодерна = La condition postmoderne / Шмако Н.А. (пер.) с фр.. — СПб.: Алетейя, 1998. — 160 с. — (Gallicinium). — 2000 экз. — ISBN 5-89329-107-7..
41. Лебедев В. Ю., Прилуцкий А. М. Эстетика: учебник для бакалавров. — М.: Издательство Юрайт, 2016. — 424 с. — Серия : Бакалавр. Базовый курс.
42. Лебедев Сергей Александрович Предмет и структура современной философии науки // Вестник Московского университета. Серия 7. Философия. 2009. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predmet-i-struktura-sovremennoy-filosofii-nauki> (дата обращения: 04.12.2020).
43. Лангер С. Философия в новом ключе: Исследование символики разума, ритуала и искусства. М.: Республика, 2000. - 287с.
44. Лакан Ж. Инстанция буквы в бессознательном, или судьба разума после Фрейда.- М.: Наука, 1997.-183с
45. Лосев А. Ф. Хаос // Мифы народов мира: В 2-х тт.- Т.2. М.: Советская энциклопедия, 1982. - С.579-581.

46. Липовецкий М. Русский постмодернизм. Очерки исторической поэтики. Екатеринбург, Урал. гос. пед. ун-т, 1997. - 317с.
47. Мор Т. **Утопия**. Автор: Томас Мор (Thomas More). Перевод с латинского и комментарии А.И. Малеина и Ф.А. Петровского. Вступительная статья В.П. Волгина. (Москва: Издательство Академии наук СССР, 1953. - Академия наук Союза ССР. Серия «Предшественники научного социализма»)
48. Мартынов К. Век писателей: текст и письмо в новых медиа // Логос. 2015. № 2. С. 4.
49. Макклюэн Г.М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека. М.; Жуковский, 2003. С. 5–8.
50. Медведев Н. В. Роль молчания в онтологии языка Витгенштейна и Хайдеггера / Н. В. Медведев, Е. Ю. Федотова // Гуманитарные исследования. – 2015. – № 1 (53). – С. 199–209
51. Методология семиотики. Учение Ю. Лотмана о семиосфере URL: <https://cyberpedia.su/3xf033.html>
52. Милетинский Е. М. Поэтика мифа. М.: Искусство, 1976. - 560с.
53. Моисеев Н. Судьба цивилизации. Путь разума. М.: Языки русской культуры, 2000, - 224с.
54. Можейко М. А. Становление теории нелинейных динамик в современной культуре. Сравнительный анализ синергетической и постмодернистской парадигм. -Мн: БГЭУ, 1999.
55. Ницше Ф. Сочинения: В 2-х тт. СПб.: Кристалл, 1998.-Т.1- 959с.-Т.2.- 1119с.
56. Николис Г., Пригожин И. Познание сложного: Введение. М.: Мир, 1990.- 342с.
57. Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. М.: Academia, 1999. - 631с.

58. Новое в синергетике. Загадки мира неравновесных структур. М.: Наука, 1996.-261с.
59. Онтология и эпистемология синергетики. М.: ИФ РАН, 1997.-159с.
60. Орлов А. М. Виртуальная реальность. Пространство экранных культур как среда обитания. М.: Гео, 1998. - 336с.
61. Орлов А. М. Рекламный мир: электронный прессинг // Мир ПК. -1995.- №1.
62. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства // Эстетика. Философия культуры. М.: Политиздат, 1991. - 580с.
63. Платон. Собрание сочинений: В 4 т. М.: Мысль, 1990–1994. Т. 4. уч.-изд. л. 52, 60;
64. Панфилова Т.В. Проблема исторической закономерности Философия и общество. Выпуск №3(28)/2002 Философия и общество. Выпуск №3(28)/2002 Философия и общество. Выпуск №3(28)/2002
65. Прогнозные и футурологические исследования: к вопросу разграничения компетенций // Философские науки. 2016. № 8. С. 100-113. (при поддержке гранта РГНФ № 15-03-00875)
66. «Простори спогадів. Форми та трансформації культурної пам'яті» ; [пер. з нім.: К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін]. - К. : Ніка-Центр, 2012. - 440 с.
67. Перов Ю.В. Метафизическая ситуация и история // Серия «Мыслители», Историчность и историческая реальность. , Выпуск 2 Санкт-Петербург : Санкт-Петербургское философское общество, 2000. С.80-90.
68. Петрова Н.В., Кулакова О. К. Различные подходы к определению интертекстуальности // Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. 2011. № 2. С. 131–136.
69. Постмодернизм. Энциклопедия / Сост. А. А. Грицанов, М. А. Мо-жейко. Мн.: Интерпресссервис; Книжный Дом, 2001. - 1040с.

70. Постмодернисты о посткультуре / Сост. С. Ролл. М.: Лианэ, 1996. - 214 с.
71. Пригожин И. Конец определенности: Время, хаос и новые законы природы. Ижевск: НИЦ Регулярная и хаотическая динамика, 1999. - 327 с.
72. Рорти, Р. Философия и зеркало природы. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского университета, 1997. – С. 320
73. Рыбас А.Е. Основной вопрос философии будущего Рорти // Россия — Запад — Восток: компаративные проблемы современной философии. : 2004.
74. Руднев В. П. Энциклопедический словарь культуры XX в.: Ключевые понятия и тексты. М.: Аграф, 2003. - 608 с.
75. Рыклин М. К. Делез. // Современная западная философия: Словарь / Сост.: Малахов В. С., Филатов В. П. М.: Политиздат, 1991. - С.88-89.
76. Рыклин М. К. Маргинализм // Современная западная философия: Словарь / Сост.: Малахов В. С., Филатов В. П. М.: Политиздат, 1991. - С.170,
77. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. М., 1992. С. 427.
78. Стругацкий А., Стругацкий Б. Пикник на обочине: Фантастическая повесть / Худож. Г. Ковенчук, Ш. Клаичю // Аврора. — 1972. Ст. 173
79. Стругацкий А., Стругацкий Б. Пикник на обочине: Отрывок из повести // Антология. — М.: Молодая гвардия, 1973.
80. Синергетическая парадигма. Многообразие поисков и подходов. -М.: Прогресс Традиция, 2000. - 536 с.
81. Семашко И. М. «Модерн»/«Постмодерн»: история контroversы в работах Юргена Хабермаса и Жана-Франсуа Лиотара // Вестник ВолГУ. Серия 9: Исследования молодых ученых. 2010. №8-1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modern-postmodern-istoriya-kontroverzy-v-rabotah-yurgena-habermasa-i-zhana-fransua-liotara> (дата обращения: 04.12.2020).

82. Сокал А., Брикмон Ж. Интеллектуальные уловки. Критика философии постмодерна / Перев. с англ. А. Костиковой и Д. Кралечкина. Предисловие С. П. Капицы — М.: Дом интеллектуальной книги, 2002. — 248 с.
83. Структура и развитие науки. М.: Прогресс, 1978. - 487с.
84. Св. Евангелие от Иоанна, глава 1 [Электронный ресурс] // Библия онлайн.
URL: <https://www.bibleonline.ru/bible/rus/43/01/>
85. Сначала бог умер, потом его убили URL:
<https://gorky.media/reviews/snachala-bog-umer-potom-ego-ubili/>
86. Тойнби А. Постигание истории. М.: Прогресс, 1991. - 731с.
87. Тынянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино. М.: Худ. литература, 1977. - 574с.
88. Том первый. Закат Европы. Образ и действительность. Пер. Н.Ф. Гарелина. М.: Мысль, 1998. - 663 с.
89. Том второй. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. Пер. с нем. и примеч. И. И. Маханькова. - М.: Мысль, 1998. – 606
90. Философский словарь — М.: Палимпсест, Издательство «Этерна». Андре Конт-Спонвиль. 2012.
- 91.. Философский энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1983. С. 188
92. Философские основания эстетики постмодернизма: Научн.-аналит. обзор РАН, ИНИОН. М.: ИНИОН, 1993. - 41с.
93. Фрейд З. Психология бессознательного. М.: Просвещение, 1989. 439с.
94. Фуко М. Забота о себе. Киев: Дух и литера, 1998. - 282с.
95. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук. М.: Прогресс, 1977.- 488с.
96. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. М.: АСТ, 2004. 592с.
97. Чернышов Ю.Г. Характерные черты греческой социальной утопии // Социальная структура и идеология античности и раннего средневековья:

- Межвузовский сборник / Под ред. Э.Д. Фролова и Ю.Г. Чернышова. Барнаул: изд. Алт. ун-та, 1989.
98. Юрков С. Е. Постмодернизм: приближение к антимиру (статья из сборника «Эстетика в интерпарадигмальном пространстве: перспективы нового века. Материалы научной конференции 10 октября 2001 года», Серия Symposium, выпуск 16.
99. Deleuze G., Guattari F. Rhizome: Introduction. P.: Minuit, 1976. - 76p.
100. Discourses: Conversation in Postmodern Art and Culture / Ed. by R. Ferguson, W. Olander, M. Tucker and K. Fiss. N-Y, Z., 1990.
101. Fidler L. Cross the Border Close the Gap // Postmodernism. An International Anthology. - Seoul, Korea, 1991.
102. Rorty R. Moral Universalism and Economic Triage // Materials of UNESCO Philosophy Forum, Diogenes 173 (Spring, 1996).
103. Richard Rorty. Philosophy and the Future. Text of the lecture delivered by Prof. Richard Rorty at the Belgrade Circle session — 20 August 1994. Belgrade Circle Journal — 1994